

קירות מדברים

יחידת המוזיאונים של משרד הביטחון ■ גיליון מס' 4 ■ חשון תשס"ד - נובמבר 2003

חידוש פני מוזיאון אסירי המחותרות - עכו

עבודות שימור ושיקום במוזיאון אסירי המחותרות - עכו. צילום: רם שרמן, חליף עכו

ראה כתבה בעמוד 6

גיבור וגבורה - מיתוס ואתוס דברים מדין במפגש מנהלי יחידת המוזיאונים.

"משיר הבריונים למגש הכסף" - תפישת הגבורה במוזיאון ה"הגנה"

טלי שילו, מנהלת מוזיאון ה"הגנה"

המבקר במוזיאון ה"הגנה" יבחין, כי בניגוד למצופה, מועטים כלי הנשק וביטויים אחרים של כוח צבאי בתצוגה. נהפוך הוא, נראה כי המוזיאון מבקש להצניע היבטים אלה של כוח ומתמקד בסיפור בנייתו של הארגון.

המוזיאון מציג את תהליך בניין כוח המגן ככוח המלווה את הקמתו של היישוב היהודי בארץ ישראל ומאפשר את צמיחתו. אין בו גיבורי

...המשך בעמוד 2

איזהו גיבור?

יצחק מלצר, מנהל מוזיאון האצ"ל בתש"ח

"איזהו גיבור? הכובש את יצרו. שנאמר: טוב ארך אפיים מניבור ומושל ברוחו מלוכד עיר" (אבות ד,א).

הדברים הבאים אינם באים לשפוט ולהכריע את הוויכוח ההיסטורי. מטרת הדברים לנסות להתייחס להתנהגותו של מפקד האצ"ל באותם אירועים כפי שהוא ראה אותם, הדילמות בפניהן עמד וההכרעות אותן קיבל.

לקראת תום מלחמת העצמאות השנייה השמועות על השמדת היהודים באירופה התאמתו. המשך סגירת שערי הארץ הפך לבלתי נסבל. האצ"ל, בראשותו

...המשך בעמוד 3

דבר העורך

גיליון זה המונח לפניכם הקוראים נועד להביא מידע בערוץ העיתון על המתרחש במוזיאונים של משרד הביטחון לקראת ראשית השנה האזרחית החדשה.

בשנה החולפת נעשתה כבדת דרך משמעותית בחידוש התצוגות, בהכנסת מערכות אור קוליות ובשיפור אמצעי ההדרכה. הכול נועד לקדם את פני הבאים בשערינו במירב האמצעים להקניית המורשת של תולדות כוח המגן העברי טרם מדינה ושל צה"ל. תודה על תשומת הלב ועל שיתוף הפעולה, קריאה נעימה, המערכת

חברי המערכת

יוסף קיסטר, עורך
ד"ר עופר בורד
שרה סויסה
ענבר קוונשטוק
הקלדה: גילת רז

כתובת: יחידת המוזיאונים משרד הביטחון, רח' דוד אלעזר 21, הקריה, תל אביב 64734
טל': 03-6977194, 03-6976320
פקס: 03-6977258
mmintr91@netvision.net.il

עדותה של אחות ב'הדסה' על דב גרונר "איני רוצה לסגור את הדרך לאילו שיבואו אחרי"

אנדרטת עולי הגרדום,
ברחבה מול משטרת
רמת גן, יצירתה של
הפסלת חנה אורלוף.
צילמה מלי תהילה

מכתב שנתקבל במוזיאון האצ"ל מגבי תמר גלינסון, תושבת תל-אביב, שופך אור על דמותו של הרוג המלכות, חבר האצ"ל דב גרונר. בעבר הרחוק למדה את מקצוע האחות במחזור הראשון של בית החולים "הדסה" בתל-אביב. "את דב גרונר" - סיפרה - "פגשנו כמה תלמידות בפתח בניין שהיה בעבר בית האופרה... דב ומספר חיילים (מהחטיבה היהודית הלוחמת) באו ועמדו בחוץ כמונו עד לפתיחת המקום. הם רצו לצרפנו אליהם, בנות צעירות אל חבורת גברים. פטפטנו וכל קבוצה נכנסה ללא יצירת היכרות יותר קרובה". לאחר נפילתו בשבי השלטונות הבריטים בעקבות התקפת האצ"ל על מבצר המשטרה ברמת-גן (אפריל 1946), הועבר גרונר הפצוע לסדרת ניתוחים וטיפולים רפואיים בבית החולים "הדסה", בתל-אביב. שוטר בריטי ישב במסדרון ושמר, אך לאחיות החניכות ניתן להיכנס לחדרו ללא הפרעה. "איני יודעת" - כתבה גבי גלינסון - "באם חשב או ידע על הצפוי לו".

"יום אחד שאלתיו, האם 'החברה' שלך לא יברחו אותך? ואפשר היה לבצע זאת דרך החלונות של חדרו. והוא ענה לי: 'איני רוצה לסגור את הדרך לאילו שיבואו אחרי', בערך ברוח זו. דברים אלה מדברים על אישיותו והמסירות שהיתה בו" - חתמה גבי גלינסון את מכתבה.

"משיר הבריונים למגש הכסף" - תפישת הגבורה במוזיאון ה"הגנה"

המשך מעמוד 1

הרוקמים על דגלם את המשפט "בדם ואש יהודה נפלה ובדם ואש יהודה תקום" (משפט, שנלקח מתוך "שיר הבריונים") ומסתיימת במלחמת העצמאות שבמהלכה הופך ארגון ה"הגנה" לצבא ההגנה לישראל. התפישה ההרואית שאימצו מייסדי ארגון "בר גיורא" הופכת עם הקמתו של ארגון ה"הגנה" ביוני 1920 לתפישה האבולוציונית של צמיחה הדרגתית, היאחזות בקרקע, בנייה, חריש ונטיעה תוך הגנה על הבנוי. ארגון ה"הגנה" התפתח ככוח מיליציוני של מתנדבים העוסקים בעל כורחם בביטחון ובהגנה על היישוב. ככל שגדל האתגר הביטחוני צמח הארגון והתאים עצמו לצרכים. אולם, לאורך כל הדרך שמר הארגון על אופיו הייחודי - צבא של מתנדבים, ללא מדים וללא דרגות: כוח מגן שמרגע הקמתו הכפיף עצמו למרות מדינית הקובעת את המטרה ומגדירה דרכים להשגתה. מוזיאון ה"הגנה" פורש בפני המבקר את סיפורו של הארגון - למן ההתחלה הצנועה במפעלים של הבודדים הדבקים בצורך בכוח מגן עצמאי ועד להפיכתו לכוח המגן העיקרי של היישוב המאורגן. הארגון מוצג ככוח המלווה את צמיחתו של היישוב ואת מאבקו להשגת עצמאות מדינית עד להפיכתו בפקודת ההקמה של צה"ל לצבא הגנה לישראל.

שהשתייכו לתנועת העבודה. במרכז של תפישת עולם זו עמד הצורך בבנייה הדרגתית של היישוב עד להשגת רוב אשר יצדיק את התביעה למדינה. ביסודו עמד האתוס של העלייה השנייה: השילוב בין עבודה והגנה. הקמת ארגון ה"הגנה" הייתה חלק מבנייתו של אתוס זה: תפישות היסוד של הארגון עוצבו בהשפעתו וסייעו לעיצובו. אירועי תל-חי והלקח שהופק מהם השלימו את יצירתו של האתוס הדפנסיבי כאתוס מכוון של תפישת הכוח ביישוב המאורגן: תפישת הכוח כאמצעי המשמש להגנה על ההתיישבות, היאחזות בכל נקודת יישוב מבודדת ומרוחקת ככל שתהיה ומאבק מזוין נגד המאיימים על קיומה. קרב הגבורה הנואש של מגיני תל-חי הפך לסמל ומופת שיש ללכת בעקבותיו בכל נקודות היישוב. בהמשך, חלו באתוס הדפנסיבי שינויים הדרגתיים והתאמה למציאות המשתנה, לנוכח החרפת הסכסוך עם תושבי הארץ הערבים. אך ככל גלגוליו עמדו ביסודו תפישת הכוח כאמצעי, מגבלות השימוש בכוח והאופן להפעלתו של כוח זה.

בסיפור שמספר מוזיאון ה"הגנה" ניתן ביטוי לעקרונות מנחים אלה הן בתצוגה והן במסרים הנובעים ממנה. התצוגה נפתחת בעשרה החברים של ארגון "בר גיורא"

מלחמה, אין בו ייצוג לקרבות גבורה, למעט מלחמת העצמאות והסרט המסכם את התצוגה אשר מציג את הקרב על הקסטל במבצע "נחשון" כקרב קשה ומר. אפילו מלחמת העצמאות והמעבר מ"ההגנה לצבא הגנה" מוצגים בו באופן מינורי, כמאבקים של מעטים מול רבים המלווה בעצב ובתחושת המחיר הכבד.

תפישת הגבורה הייחודית של ארגון ה"הגנה" מורכבת מן השילוב בין מפעל בנייתו של היישוב וההגנה על מפעל זה. תפישת הגבורה במוזיאון ה"הגנה" מייצגת את תפישת עולמם של מייסדי הארגון וחבריו, כפי שזו באה לידי ביטוי בבניית סיפורם, בבחירות שנעשו בעיצוב התצוגה ובמסר הנובע מתצוגה זו. תפישת זו הוגדרה ע"י אניטה שפירא בספרה "חרב היונה" כ"אתוס הדפנסיבי". ואכן, מוזיאון ה"הגנה" משקף נאמנה את תפישת השימוש בכוח שמייצג האתוס הדפנסיבי. הבחירה ניכרת בעצם השם של הארגון - "הגנה", בסמלו של הארגון - עלה של זית העוטף חרב, ובסמל המוזיאון שנותן ביטוי גרפי לפסוק מספר נחמיה "באחת ידו עושה במלאכה, ואחת מחזקת השלח" (נחמיה ד, 11).

האתוס הדפנסיבי התפתח באופן הדרגתי כחלק מתפישת עולמם של מייסדי היישוב

איזה גיבור? המשך מעמוד 1

של מנחם בגין, חידש את המרד. בלהט ובאמונה עמוקה פרסם האצ"ל כרוז ב-1 בפברואר 1944:

"הקמת הממשלה העברית והגשמת תוכניתה - זוהי הדרך היחידה להצלת עמנו, להצלת קיומנו וכבודנו". האצ"ל החל בפעולות כנגד שלטון המנדט במטרה לסלק את הבריטים ולהקים מדינה יהודית עצמאית בא"י, תוך הימנעות מפגיעה בחיי אדם, באמצעות הודעות מוקדמות על הטמנת פצצות או פעולות בכנייני ממשלה ריקים באישון לילה. הסוכנות, ה"הגנה" וההסתדרות סברו אחרת והתנגדו לפעולות האצ"ל. לאחר ההתנקשות בחיי הלורד מוין על ידי אנשי לח"י הוחלט בוועידת ההסתדרות ובסוכנות היהודית לפעול בכוח כנגד האצ"ל. בפרסום מטעם נאמר: "הסוכנות מציעה בזה... להודיע תכף ומייד למשטרה". נוכח האיומים להסגיר לוחמי אצ"ל לידי הבריטים, פירסם "חרות", ביטאון האצ"ל (ב-3 בדצמבר), את הדברים הבאים: "לא תהיה מלחמת אחים!... חרדה גדולה תקפה היום את היישוב... שואל היהודי הנאמן את עצמו ואת שכניו... התפרוץ מלחמת אחים בארץ ישראל? הייחור ביתו טרם הוקם?... וזו תשובתנו: היו שקטים יהודים נאמנים, לא תהיה בארץ זו מלחמת יהודים ביהודים!... לא נלך למלחמת אחים, בשום תנאים".

החלה תקופת ה"סזון".

■ כאלף איש הוסגרו לבריטים.

■ בין המוסגרים מפקדים בכירים מכל הארץ.

■ מבין חמשת חברי המפקדה של האצ"ל נותרו רק שניים בחוץ-איתן לבני ומנחם בגין.

האצ"ל פעל לפי הנחיותיו של מפקדו ולא השיב מלחמה.

מאוחר יותר, לאחר פירוק "תנועת המרי" על ידי ה"הגנה", החל "הסזון הקטן". אנשי אצ"ל נחטפו בידי אנשי ה"הגנה". בתוך האצ"ל הייתה תסיסה גדולה. חברי הארגון דרשו להגיב ולא היו מוכנים להמשיך לספוג מכות ועינויים ללא תגובה.

כרוזי האצ"ל מלמדים על הסלמה מכוונת לכרוז:

■ אם נותקף - נתגונן ונגיב.

■ מול נשק - נעמיד נשק ועל אש נשיב אש.

מספר ימים לאחר מכן (דצמבר '47), פרסם האצ"ל כרוז:

- תעלם שנאת חינם.
 - תהא במקומה - אחוות אחים.
 - יקום כח עברי מלוכד.
- מנחם בגין פעל בדרכו לעצור את הסכנה של מלחמת אחים, בהמשיכו להמחיש את הגבורה שבאיפוק וכבישת היצר.

בה' באייר תש"ח (14 במאי 1948) הוקמה מדינת ישראל. עם הקמת צה"ל ב-1 ביוני 1948, גדודי האצ"ל מצטרפים לצה"ל, לפי הסכם עם הממשלה הזמנית, על חייליהם ונישקם. 20 יום לאחר הקמת צה"ל הגיעה לארץ אוניית הנשק "אלטלנה". נחתת זו, עמוסה כלי נשק ותחמושת שהאצ"ל הצליח לגייס מתרומות חבריו ומקשרים עם צרפת, הגיעה לארץ בימי "ההפוגה", על פי הסכמתה של הממשלה הזמנית. נותרה מחלוקת לגבי אופן חלוקת הנשק אך ההבנה שהושגה, כך לפחות סברה מפקדת האצ"ל, הייתה שאת חילוקי הדעות נפתור לאחר שהאונייה תפרוק את מטענה בכפר ויתקין.

כידוע האונייה הופגזה וטבעה.

■ מרבית כלי הנשק הושמדו.

■ 40 מאנשי האצ"ל נפצעו.

■ 16 מאנשי האצ"ל נהרגו.

■ בחילופי האש נהרגו 3 מהכוח היורה.

בשורות אנשי האצ"ל הצטבר זעם אדיר ותחושות נקם. מנחם בגין נשא באותו ערב נאום ברדיו:

"אנו לא הרימונו יד על אח, אתם יודעים זאת... הכו בנו - החשנו, הסגירנו - החרשנו וגם היום לא נתנקש בהם. אחי, אתם שומעים, אחי, אליכם אני קורא: **אל תרימו יד על אח**. גם היום לא.

אנו נוסף לאהוב את עם ישראל ואנו נוסף להלחם למען עם ישראל. אבל אני אודה על האמת: זו הפעם הראשונה, שאני אינני בטוח, אם אצליח לשכנע את אנשי... **אסור שאח ירים ידו על אח**".

בספר "המרד" כותב מנחם בגין: "יש דמעות מצילות. יש והברירה היא: דמע או דם. לעיתים, כפי שהורנו המרד במשעבד, הכרח הוא, כי הדם יבוא במקום הדמע ולעיתים, כפי שלימדנו "אלטלנה", הכרח הוא שהדמע יבוא במקום הדם."

אנשי האצ"ל נשמעו למפקדם והמשיכו להתגייס לצה"ל ולשרת, לעיתים, תחת פיקודם של היורים בהם. מלחמת האחים נעצרה באיבה.

מוזיאון לח"י: יום בפלורנטין - התבלין של תל-אביב

קינמון, הל, ציפורן ווניל,
נברשת, מנורה ואהיל,
בורקס, גוז, תמרהינדי ומלבי,
כדור, אופניים ודובי,

פחח, זגג, נגר וסנדלר,
שידה, כיסא וארון,
מסעדה, בית קפה, גלריה ומוזיאון...
כל אלה ועוד אפשר למצוא במקום אחד מיוחד - שכונת פלורנטין.

השם מזרחי. לימים הוקם בית באמצע הרחוב שחילק את הרחוב לשניים: חלקו הצפוני נקרא מזרחי א' והדרומי מזרחי ב'.

ברחוב מזרחי ב', בכ"ה בשבט תש"ב, נתפס ונרצח בדירת המסתור שלו מנהיגה של האצ"ל בישראל (לימים לח"י) אברהם שטרן ("יאיר"). הבית משמש כיום כמוזיאון המספר על קורות מחתרת לח"י וסיפור חייו של "יאיר". בחדרו נשמרו החפצים המקוריים: המיטה, השידה, הארון (בו הסתתר), כלי הבית ועוד. הביקור במוזיאון מחזיר את המבקרים לתקופה שלפני הקמת המדינה והמאבק בבריטים. המוזיאון משמש גם כנקודת מוצא לסיורים בשכונת פלורנטין ובאזור כולו. ניתן לקבל במקום מידע והצעות לסיורים ולהשתתף בימי עיון והשתלמויות.

שכונת פלורנטין, ע"ש דוד פלורנטין, ממנהיגי התנועה הציונית ביוון וציר לקונגרסים הציוניים (1874-1941), הוקמה בשנת 1927 ע"י היזמים שלמה (סולומון) פלורנטין ודוד אברבנאל. השכונה נבנתה על גבול תל אביב ופופ, כך שחלק ממנה היה שייך לתחום העירוני של יפו וחלק לתל אביב. היא מוקמה בין שני מרכזים מסחריים: מרכז וולבסקי (קרני ע"ש היזם שהקים אותו) ששימש לתעשייה זעירה - "מרכז החרש והאמן", והמרכז המסחרי ברחוב הרצל. היזמים פלורנטין ואברבנאל התכוונו לבנות שכונת מגורים לקליטת עולים חדשים. בפלורנטין גרו יחד יוצאי ארצות שונות - בוכרה, יוון, תורכיה, פולין, רוסיה ובלגריה. למרות המחירים הנמוכים התקשו המתישבים לממן את רכישת הדירות וקיבלו משכנתאות נוחות ממר שמעון מזרחי, מנהל בנק ברקליס. לכבודו העניקו בני השכונה לרחוב הראשי בשכונה את

מוזיאון ההעפלה וחיל הים

שר הביטחון רא"ל (מיל) שאול מופז בטקס הנחת גשר ה"דקר"

שעת פורקן, שנמסכו בה שמחה ודמעה, צער עמוק והקלה גדולה".

בטקס שנערך במוזיאון במעמד שר הביטחון מר שאול מופז, מפקד חיל הים אלוף ידידיה יערי, סמנכ"ל משאבי אנוש במשרד הביטחון מר צביקה כהן, ראש עיריית חיפה גיורא פורמן, מנהלת יחידת המוזיאונים (בפועל) גבי מלי תהילה, בני המשפחות השכולות, מפקדי חיל הים לדורותיהם ולוחמי החיל, פתח שר הביטחון את דבריו בהקראת מזמור שישים ותשע מספר תהלים, כמניין אנשי אח"י "דקר" שהיו בצוללת בעת טביעתה. את הצבת גשר הצוללת "דקר" תכנן האדריכל מיכה רטנר, בליווי ועדת היגוי בה השתתפו נציגי יחידת המוזיאונים של משרד הביטחון, עמותת ידידי חיל הים, חיל הים ודי"ר אילנה שמיר, חוקרת בתחום ההנצחה והזיכרון.

התשתית להצבת הגשר הוכנה על ידי עובדי יחידת המוזיאונים של משרד הביטחון, בריכוזו של מר משה (מוסה) אשכנזי. הגשר שופץ לתצוגה במספנת חיל הים בנמל חיפה והוצב במקומו על ידי עובדיה.

בצילום: שר הביטחון, רא"ל (מיל) שאול מופז, סמנכ"ל משרד הביטחון וראש אגף משאבי אנוש, מר צביקה כהן ומפקד חיל הים, אלוף ידידיה יערי, בטקס גזירת הסרט, גשר ה"דקר".

"כראש המטה הכללי של צה"ל זכיתי - לפני ארבע שנים בדיוק - להתבשר ראשונה על מציאת ה"דקר". את רטט ההתרגשות שאחזה בי אז אני חש עד עצם היום הזה. אני יודע כי לכם, בני המשפחות, הייתה קבלת הבשורה

"אובדנם של אחינו- לוחמינו בים החורפי והסוער של תשכ"ח היה מן האסונות הקשים ביותר שפקדו את מדינת ישראל ואת צה"ל. שמה של הצוללת האבודה פצע את לב האומה כדקירת- חרב, ויחידת היעלמה לא נתנה מנוח. ידענו כי חובתנו הקדושה כלפי הנספים וכלפי המשפחות השכולות אחת היא: למצוא את ה"דקר" ולהסיר מנפשם הדואבת של המשפחות את מועקת התהייה המייסרת היכן

מצאו יקיריהם את מנוחתם האחרונה". דברים אלה אמר שר הביטחון רא"ל (מיל) שאול מופז, בטקס הנחת גשר ה"דקר" במוזיאון ההעפלה וחיל הים בחיפה, ביום כ"ז באייר תשס"ג (30 במאי 2003).

מורשת ה"דקר" במוזיאון ההעפלה וחיל הים

גשר הדקר ביום חנוכתו במוזיאון ההעפלה וחיל הים

מוזיאון האצ"ל

משואה לתקומה - תרומה אמנותית למוזיאון האצ"ל

ציור זה, פרי מכחולו של יואל טל-מור (שוסטר), נתרם ע"י רעייתו למוזיאון האצ"ל בתל-אביב.

"משואה לתקומה" - יצירתו של הצייר יואל טל-מור (שוסטר), נתרמה על ידי אלמנתו למוזיאון האצ"ל בתל-אביב. יואל טל-מור (שוסטר) נולד בסטניסלאבוב (פולין) ב-1923 ונפטר בארץ ב-1997. הושפע בציוריו על-ידי קאמיל פיסארו וקלוד מונה וכן על ידי האמן הרוסי אברם אפימוביץ ארכיפוב. יצירותיו הוצגו בתערוכות ברחבי העולם. יצירה זו של מי שאהב את ארץ ישראל והאמין בעצמאותה הוקדשה לזכרו ולזכר ברוך בר-שלום (1946-1997) שהיה לו כבן.

במוזיאון ההעפלה וחיל הים מוקדש מזה עשרות שנים מקום מרכזי לסיפור ה"דקר".

תצוגת ה"דקר" במוזיאון כוללת, בנוסף להצבת הגשר, גם את שמות ותמונות ימאי הצוללת, מצוף ה"דקר" שנמצא בשנת 1969 מול חופי חאן-יונס, דגם הצוללת והמדים של רב"ט יוסף (סוויסה) אלמוג, שנמצאו בשלמותם בתוך הצוללת הטבועה ונתרמו למוזיאון על ידי משפחתו.

הגשר נועד לשמש כמוצג במוזיאון, אמצעי המחשה וכלי להדרכה ולא אנדרטה. לכן שמות הימאים המוצגים בתוך המוזיאון בליווי תמונותיהם לא נרשמו על הגשר עצמו.

מוזיאון ההעפלה וחיל הים

לאחר 35 שנים

שוחזרו מדי מכונאי אח"י "דקר"

מדי צוללן אח"י "דקר" שטבעה במצולות הים על 69 אנשי צוותה, נחשפו, שוקמו ומוצגים לפי בקשת בני המשפחה במוזיאון ההעפלה וחיל הים בחיפה.

חליפת המדים שנמשתה ע"י חיל הים מאתר הטביעה של אח"י "דקר", מדרום מזרח לאי כרתים, הייתה שייכת לצוללן יוסף (סוויסה) אלמוג. הזיהוי נעשה באמצעות סמל צה"ל עליו היה מוטבע מספרו האישי. שיחזור ושיקום הפריטים נעשה ע"י פרופ' צבי קורן, מבית הספר שנקר להנדסה ועיצוב.

תערוכת "הזכות לעגון"

לזכר 69 אנשי הצוות של "דקר" מוקדשת תערוכה זו. האמנים נחמה לבנדל ונדב בלוק מכפר האמנים עין הוד, בחרו בעוגן כאלמנט סימבולי - נושא מרכזי בעבודתם. בשפה האנושית וקאלמנט סימבולי העוגן הנו בעל משמעויות רבות. נוכח נסיבות החיים המשתנות והשתנות מתמדת של מציאות החיים האנושיים, משמעות "הרמת עוגן" היא תחילת מסע סוחר ומרתק לעבר אופקים חדשים. בתחילת שנת 2002 החלו האמנים במסע איסוף חומר

ותיעוד עוגנים בין ערי נמל ברחבי העולם. מסע התיעוד החל בסקוטלנד ונמשך בגרמניה, ארה"ב, האיים הקריביים, מכסיקו, איטליה וישראל.

בתערוכה מוצגים 69 צילומי עוגנים לזכרם של 69 הלוחמים שנספו במאבק של העם היהודי לממש את "הזכות לעגון" במדינת ישראל.

מוזיאון בתי האוסף (לתולדות צה"ל)

2.5-3 מ"מ. מורכב מ-3 קטעים: זנב, מנוע, ראש קרבי. משקלו הכולל: 32 ק"ג. אורך: 180 ס"מ. קוטר: 115 מ"מ. בעל הנעה רקטית. טווח מרבי: 8 ק"מ.

תצוגה עכשווית מאירועי התקופה מוצגת לקהל הרחב במוזיאון בתי האוסף לתולדות צה"ל: מיכל ציפה מהאנייה קארין A וטיל קאסם 2.

האנייה קארין A

בינואר 2002 נעצרה האנייה קארין A בים סוף במבצע מזוהר של כוחות חיל הים הישראלי. האנייה נשאה מטען גדול של אמצעי לחימה שיועדו עבור הרשות הפלשתינאית והייתה אמורה לעבור בתעלת סואץ ומשם להגיע לרצועת עזה. על גבי האנייה נמצאו, מלבד אמצעי הלחימה, גם מיכלי ציפה רבים. תכנית המחבלים הייתה להכניס את הנשק לתוכם ולהציפם לכיוון חוף עזה. המיכל בנוי כ"צוללת קטנה". אורכו: 2.70 מ'. ניתן לאחסן בו כ- 500 ק"ג של נשק ותחמושת.

טיל קאסם

טילים מסוג זה נחתו בדרום הארץ מתחומי הרשות הפלשתינאית. פריטים טכניים: טיל בנוי מגוף ברזל בעובי

טיל קאסם 2

דברים בסיום קורס מדריכות מוזיאונים - מחזור ח'

הלמידה הטובה ביותר היא הלמידה מהניסיון

נציגת החניכים - רבי"ט יעל בנד

התכנסנו כאן על מנת לציין את סיום קורס מדריכי מוזיאונים - מחזור ז'. אין שעה טובה מזו להעלות בפניכם את השאלה המתבקשת - מהו בדיוק מדריך מוזיאונים? אם ברצונכם לפגוש במדריכים ולצפות בקורס הייחודי, הגעתם למקום הנכון. רק כאן בבה"ד החינוך תוכלו לחזות ב-28 מבני הקורס. אני מציגה בפניכם 28 ממי"ם, כאשר מי"ם, חברים יקרים, אינו מפקד מחלקה, כפי שאולי שערתם לתומכם, אלא האחד והיחיד - מדריך מוזיאונים. שימו לב, לפניכם מספר אזהרות אחרונות, במקרה ותפגשו במדריך מוזיאונים ממוצע. ידוע כי הוא מפונק במיוחד, סובל מקור עז בלילות בכל מקום מחוץ לביתו, זקוק לפחות ל-5 ארוחות ביום ובמקרה שאינו מקבל, עלול אף להתפרץ לחדר האוכל ולחסום אליו את הגישה ליתר אנשי הבסיס. בנוסף לכך, הוא זקוק לתשומת לב בלתי פוסקת מאנשי הסגל שלו, משהו בסגנון של "אכלתם, שתיתם, אתם מרגישים טוב?".

אז לסיכום, למרות כל התלונות והקשיים, שבאו לידי ביטוי מידי פעם בפעם, אף אחד מאתנו לא יישכח את שלושת השבועות האחרונים, ובסופו של דבר, כנראה שבכל זאת למדנו דבר או שניים. כולם חזרו ואמרו שאנו מקבלים את הכלים - הפטיש, המברג, והאזמל, ושהיתר תלוי רק בנו.

אז אנו מקווים שלא נאכזב ונגשים את כל הציפיות וההשקעה, ויותר מכל, אנחנו רוצים לומר תודה אחרונה.

תודה ליחידת המוזיאונים על האמונה בנו וההשקעה, תודה לצוות הדידקטי שבלה אתנו לא מעט מזמנו ועזר לנו למצוא את התשובות בעצמנו ואת הדרך הייחודית שלנו, ותודה אחרונה לסגל הקורס המדהים שלנו, אשר במהלך שלושת השבועות האחרונים התרוצצו בשבילנו, דאגו לנו, והכי חשוב, החדירו בנו את המוטיבציה והרצון. הרצון לקום ביום ראשון בבוקר ולבצע את התפקיד בצורה הטובה ביותר, לומר בגאווה - כן אני שייך לאותו זן מיוחד - אני מדריך מוזיאונים. על כל אלה ועוד המון המון תודה.

ולנו רק נשאר לאחל לעצמנו הרבה בהצלחה ושמי ייתן וכל יום בשירות שלנו יהיה מלא חוויות כמו הקורס הזה.

ופרט אחרון אך חשוב עד מאוד, הוא שם לעצמו מטרה ולא יזוז ממקומו עד אשר יגשים אותה, מטרה קיומית שלשמה התרכז במקום הזה. כמיהתו של מדריך המוזיאונים - השרוך האפור הנכסף.

אז כפי שכבר ככל הנראה הבנתם, הגענו לכאן לפני שבועיים וחצי, ממקומות שונים עם מדי"ם קצת שונה, תוהים למה בדיוק אנחנו צריכים להישאר כאן ומה כבר אפשר ללמד אותנו על הדרכה?

אבל איך אומרים? ובקורס הזה שמענו את זה די הרבה - הלמידה הטובה ביותר היא הלמידה מהניסיון. אז הנה התנסינו. התנסינו בשיעורים עם הצוות הדידקטי שדאג לתת לנו קצת הרגשה של הוליווד עם מצלמת הוידאו שתעדה את כלולו בשלבים הראשונים. ואם כבר הוליווד, אז נוסף גם קצת תככים וביקורות - "אתם פשוט נחמדים מדי" כך הם קבעו, ואנחנו למדנו גם לתת ביקורת וגם לקבל לא מעט.

התנסינו גם בנסיעות לא מעטות - לתל-אביב, לצפון או לירושלים - והכי התנסינו בחוויה אחת גדולה ומדהימה. חוויה של 28 אנשים שנמצאים ביחד במשך שבועיים וחצי, 24 שעות ביממה, פשוט נמצאים כאן, ביחד, האחד למען השני.

חידוש פני מוזיאון אסירי המחתרות - עכו

המשך מעמוד 1

במוזיאון מתבצעת כיום עבודה רחבת היקף של שיפוץ, שיקום ושימור. העבודה מבוצעת ע"י החברה לפיתוח עכו העתיקה ובליווי תחום שימור ברשות העתיקות, נציגי יחידת המוזיאונים של משרד הביטחון ונציגי ארגון אסירי עכו-ירושלים - אסירי המחתרות ה"הגנה", אצ"ל, לח"י. עם סיום העבודה תוקם במקום תצוגה מוזיאלית חדשה. חדרי ההנצחה והזיכרון פתוחים לקהל גם בתקופת השיפוצים והכניסה לבודדים ולקבוצות היא ללא תשלום.

לתיאום ביקורי קבוצות טל': 020-708-700-1

חיזוק היסודות בתאי אסירי המחתרות - מוזיאון עכו. צילום: רם שרמן, חל"פ עכו

מוזיאון בית "השומר"

יום י"א באדר תשס"ג במוזיאון בית "השומר" בכפר גלעדי

מזה שמונים ושלוש שנה מאז שנת תר"ף, הפך יום אירועי י"א באדר לסמל של גבורה המצוין בטקסי זיכרון. פנים רבות קיבל יום זה מאז אותו קרב. מספר תנועות וזרמים בתנועה הציבורית אימצו את מסריו שהם התיישבות והגנה עצמית.

מתחילת שנות ה-80, הטקס הוא טקס ממלכתי, לרוב בהשתתפות ראש ממשלת ישראל.

חניכי תנועת הנוער של "בני עקיבא" עולים ביום זה למצודת ביריה ליד צפת. הם מתחילים את מסעם במוזיאון בית "השומר" הנמצא ליד תל-חי ומשקיף על חצר תל-חי. במוזיאון מוצג חזיון אור קולי המספר על הקמת כוח המגן בא"י ואת סיפורה של תחילת ההתיישבות ב"אצבע הגליל". את י"א באדר מציינות גם תנועות הנוער העובד והלומד ובית"ר.

בני הנוער מבתי הספר מקרית שמונה עורכים את מרוץ הלפייד המועבר מבית ספר אחד למשנהו באזור הגליל וילדי המועצה האזורית גליל עליון משתתפים בטקס נוסף.

חניכי המכללה הקדם צבאית של ביה"ס הריאלי בחיפה אף עורכים את טקס החתימה לצבא הקבע עם הוריהם במוזיאון בית "השומר" סמוך ליום י"א באדר ובכך מעניקים תוכן לחתימה.

מוזיאון ה"הגנה"

"ההולכים בחושך יראו אור" - תרומת "הצבא היהודי" לפעילות ה"הגנה"

1946 הוגדר שיתוף פעולה זה בהסכם רשמי. פולונסקי מונה למפקד ה"הגנה" בצרפת ובצפון אפריקה, אנשיו היו לחברי ה"הגנה" ונשבעו לה אמונים.

אנשי "הצבא היהודי" הניחו את התשתית לעבודת שליחי ה"הגנה" והמוסד לעלייה ב' בצרפת ובהמשך מאות מחברי הארגון עלו לארץ והשתתפו בקרבות מלחמת העצמאות. אורח הכבוד בערב זה היה שגריר צרפת בישראל מר ז'ק הונציגר. בקהל המוזמנים היו אנשי המחתרת, בניהם ונכדיהם, אנשי ה"הגנה" ואנשי המפעל לעלייה ב'.

שגריר צרפת בישראל מר ז'ק הונציגר וד"ר צילה הרשקו

בשלהי מאי 2003 התקיים במוזיאון ה"הגנה" בתל-אביב ערב חגיגי לרגל הוצאת ספרה של הד"ר צילה הרשקו, "ההולכים בחושך יראו אור". הספר חושף את סיפורם המרתק של חברי ה"רזיסטנס" היהודי בצרפת בתקופת מלחמת העולם השנייה ואת תרומתם למאבק להקמתה של מדינת ישראל.

בתום המלחמה התגייסו מנהיגי המחתרת ואנשיהם לפעילות למען הקמת מדינת ישראל. באביב 1945 פגש בן-גוריון את מפקד "הצבא היהודי", אברהם פולונסקי, שכיניו המחתרתי היה "פול". מרגע זה ואילך עמדו אנשי "הצבא היהודי" לרשות שליחי ה"הגנה". באפריל

מוזיאון בית הגדודים

"עור הנמר" במוזיאון בית הגדודים העבריים

תצוגת עור נמר שניצוד על ידי קולונל ג'והן הנרי פטרסון, מפקד גדוד "ציון" של נהגי הפרדות ומפקד גדוד 38 של קלעי המלך, נחנכה בראשית אוגוסט במוזיאון הגדודים העבריים באביחיל. עור הנמר נתרם למוזיאון ע"י מכון ז'בוטינסקי.

בדברים שנשא באירוע, ציינה מנהלת יחידת המוזיאונים (בפועל) גבי מלי תהילה, את חשיבות המשך שימור ופיתוח מורשת הגדודים העבריים, שהיו גרעין ראשון של צבא יהודי סדיר, ועמדו בצומת ההיסטורי שבין קיום העם היהודי בפזוריו ובין ראשית בניינו בארצו המתחדשת. פטרסון הכיר את זאב ז'בוטינסקי, אשר נמנה על מקימי הגדודים העבריים במלחמת העולם הראשונה ואף שרת כקצין בגדוד קלעי המלך ה-38 ובין השניים התפתחה מערכת יחסים קרובה של ידידות. כשי העניק פטרסון לידידו מספר עורות של נמרים ואריות שצד בשלהי המאה התשע-עשרה באפריקה. העורות היו מונחים שנים רבות במרתפי בית ז'בוטינסקי בתל-אביב. עתה הוחלט להציב את עור הנמר, שניצוד על ידי פטרסון ותועד בספרו "אוכלי האדם בצאבו", בתצוגה של מוזיאון בית הגדודים.

מוזיאון אסירי המחתרות - ירושלים

המוזיאון בשירות הקהילה

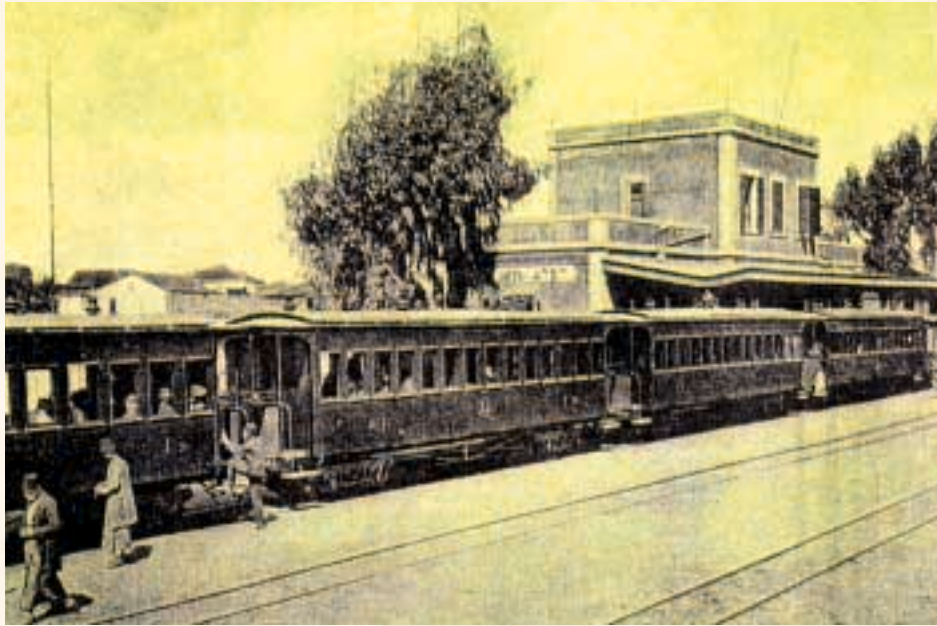
השתלבותו של מוזיאון בקהילה הסובבת והקרובה הוא חלום של הרבה מוזיאונים. ואכן, נעשו במוזיאון אסירי המחתרות בירושלים מספר פעולות בכיוון זה, כגון פעילויות בשיתוף פעולה עם מתנ"ס מורשה (שכונת מוסררה) הסמוך למוזיאון, טקסים שונים עם תושבי השכונה, השתתפות ביוזמה לקריאת כיכר במגרש הרוסים על שמו של רב בתי הסוהר (הרב יעקב גולדמן) ועוד. לאחרונה, ניתנה לנו הזדמנות מיוחדת לפתוח דלת לאפשרויות נוספות: ב-26 בדצמבר 2002 התקיים במוזיאון אירוע אומנות רב-תחומי במסגרת עיתון האומנות האוונגרדי "הערת שוליים". 50 אומנים ירושלמיים הציגו בחללי הבניין יצירות מתחומי הציור, הפיסול, המיצב והמיצב (פרפורמנס). האוצרים היו לאה מאואס ודייגו רויטמן. כאלף מבקרים השתתפו באירוע שהיה פתוח לקהל משעה ארבע אחה"צ ועד חצות.

מוזיאון ג'זערה

דור לדור יביע אומר

מוזיאון ג'זערה שוכן בבסיס דנ"ע בהרי מנשה. המקום שימש כבית ראשון לקיבוץ עין השופט בתקופת חומה ומגדל. בשנות הארבעים הכשיר ארגון ה"הגנה" את מפקדיו במקום זה, ופה צמחו רוב מפקדי ה"הגנה" וצה"ל בתחילת דרכו. למבקרים במוזיאון, במיוחד לוותיקים ביניהם, המקום מעלה זיכרונות רבים ומרגשים. בין המבקרים בזמן האחרון הייתה גם הגב' תרצה לנר, אלמנתו של אלוף דן לנר, מג"ד הגדוד הראשון של הפלמ"ח, שפיקד על כוחות ה"הגנה" בהתקפת "צבא ההצלה הערבי" בפיקודו של פאוזי אל קאוקג'י על משמר העמק.

בביקור אחר נדמנה למוזיאון בתו של אברהם איכר (1899-1980), אחד ממפקדי קורסי המימיים, המופיעים בתצוגת המוזיאון.

חידת הבית

באתר המוזיאון נשמעה צפירת קטר רכבת ראשונה

באתר בו שוכן היום המוזיאון, נשמעה בשלהי ספטמבר 1892 צפירת קטר רכבת ראשונה בארץ-ישראל. עדות לאירוע היסטורי זה פורסמה מעל דפי העיתון "האור":
 "ביום השני מהבקר נקהל קהל גדול לפני התחנה. ובעשר שעות בא הקיטור מיפו וקול תרועה ושמחה מכל הנוכחים קבל כינוי". (האור תרנ"ג, ב', ה', 1).

- מה שם המוזיאון הפועל היום באתר זה?
 באיזו תחנה המתין הקהל לבואו של הקיטור מיפו?
 - מי היה עורך "האור"?
 - מה שם היזם שקיבל זיכיון להנחת אותה מסילת ברזל הראשונה בארץ-ישראל?
 בין הפותרים נכונה יוגרלו פרסי ספרים.

חידת הבית - פתרון חידה גיליון מס' 3

המוזיאון הפועל במקום:
 מוזיאון לח"י ברחוב שטרן 8 תל-אביב.
 כינוי המחתרתי של מנהיג המחותרת, אברהם שטרן, היה "יאיר".
 ההמנון שחיבר - "חיילים אלמונים".
 היישוב בשרון הנקרא על שמו - כוכב-יאיר.

יוסי גרינפלד מתל-אביב, אחינועם העברי מכפר-תפוח ויצחק אלוני מכפר-סבא, הם הפותרים נכונה את חידון מספר 3.
 אל הפותרים נשלחו ספרים.

השתלמויות לחיילות - מדריכות המוזיאונים

בהמשך לקורס מדריכות מוזיאונים, מתקיימים ימי לימוד נוספים למדריכות, במטרה להעמיק את הידע ולשפר את ההדרכה לקהל המבקרים.
 יום ראשון בסדרה נערך במוזיאון ה"הגנה" בתל-אביב והשני בהם נערך במוזיאון בית הגדודים באביחיל. ההשקעה בתחום זה נובעת מהדגש המושם ביחידת המוזיאונים על ההדרכה הטובה כציר מרכזי וליבה של הביקור במוזיאון.

קרוב לבית: רשימת המוזיאונים

- מוזיאון בית השומר, קיבוץ כפר גלעדי, טל': 04-6941565
 - מוזיאון אסירי המחותרות, עכו (סגור זמנית לרגל שיפוץ), פרט לחדרי ההנצחה), טל': 1-700-708-020
 - מוזיאון ג'וערה, בסיס ג'וערה, טל': 04-9597402
 - מוזיאון ההעפלה וח"י ע"ש דוד הכהן, חיפה, טל': 04-8536249
 - מוזיאון בית הגדודים, אביחיל, טל': 09-8822212
 - מוזיאון אסירי המחותרות, ירושלים, טל': 02-6233166/7
 - מוזיאון ה"הגנה" ע"ש אליהו גולומב, ת"א, טל': 03-5600809, 03-5608624
 - מוזיאון הפלמ"ח, ת"א, טל': 03-6436393
 - מוזיאון האצ"ל, ת"א, טל': 03-5284001, 03-5253307
 - מוזיאון האצ"ל בתש"ח ע"ש עמיחי פאגלין ("גידי"), ת"א, טל': 03-5177180, 03-5172044
 - מוזיאון בתי האוסף (לתולדות צה"ל), ת"א-יפו, טל': 03-5172913, 03-5161346
 - מוזיאון לח"י ע"ש אברהם שטרן "יאיר", ת"א, טל': 03-6820288, 03-6837582
- האתר באינטרנט: <http://station14.mod.gov.il/pages/heritage/welcome.asp>

